

9.2.2024



Jätehuolto omiin käsiin

Jätehuolto omiin käsiin - Mitä pitää tehdä?

Sisällys

1.	Johdanto	2
1.1.	Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n ja jätehuoltolautakunnan roolit	2
1.2.	In-house yhtiö, TSV ja horisontaalinen yhteistyö	3
1.3.	Salon Yrittäjät ry:n aloite	3
2.	Kaupungin tehtävät jätehuollossa	4
2.1.	Yleistä	4
2.2.	Jätehuollon valvontaviranomainen	5
2.3.	Jätehuoltoviranomainen	5
2.3.1.	Jätehuoltomääräykset	6
2.3.2.	Päätös jättää tarvittaessa tietty alue kunnasta kiinteistöittäisen keräyksen ulkopuolelle ..	6
2.3.3.	Poikkeukset jätehuoltomääräyksistä	6
2.3.4.	Kuljetusjärjestelmäpäätös	6
2.3.5.	Jätetaksan määrittely	6
2.3.6.	Valvontarekisteri, perusmaksujen ja käyttökorvausten laskutus	7
2.4.	Operatiiviset tehtävät eli jätehuollon palvelutehtävät	7
2.4.1.	Jätteiden hyödyntämisen ja loppukäsittelyn järjestäminen	8
2.4.2.	Pakkaus- ja biojättekuljetusten hankinta	9
2.4.3.	Aluekeräyspisteet ja hyötyjätepisteet	9
2.4.4.	Jäteasemat eli alueelliset jätteiden vastaanottopisteet	10
2.4.5.	Biojätteen siirtokuormaus	11
2.4.6.	Jäteneuvonta, valistus ja tiedotus	11
3.	Jätehuollon talous	12
3.1.	Velvollisuus kerätä jätemaksua	12
3.2.	Jätehuollon perusmaksu	12
3.3.	Jätetaksan määrittely	13
3.3.1.	Jätehuollon palvelutaso	13
3.3.2.	Perusmaksutulo	13
3.3.3.	Jätteenkäsittelymaksutulo	14
3.3.4.	Muut jätehuollon tulot	15
3.3.5.	Jätehuollon kulut	16

1. Johdanto

1.1. Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n ja jätehuoltolautakunnan roolit

Salon kaupunki on osakkaana alueen 18 kunnan yhteisesti omistamassa jätehuoltoyhtiössä Lounais-Suomen Jätehuolto Oy.

Osakaskunnat ovat siirtäneet jätelain 43 § mukaiset jätehuollon palvelutehtävät Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:lle. Yhtiölle ei voi siirtää sellaisia tehtäviä, joiden käyttöön liittyy julkisen vallan käyttöä. Yhtiö ei siis voi ryhtyä yksipuolisiin oikeustoimiin, jotka kohdistuvat muihin osapuoliin kuten määrätä kunnallista jätetaksoa tai jätehuoltomääräyksiä.

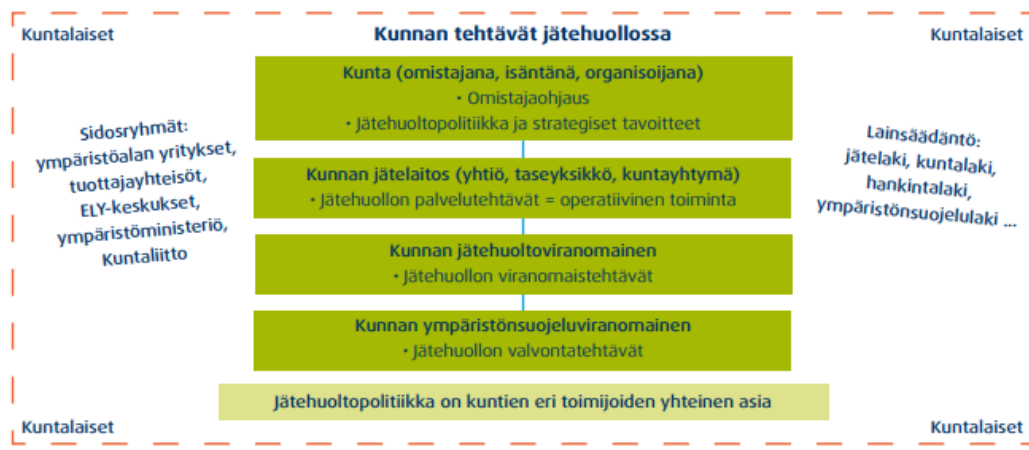
Palvelutehtävien siirrosta huolimatta osakaskunnalla säilyy aina oikeudellinen vastuu yhtiö toiminnan lainmukaisuudesta eikä tätä vastuuta voi siirtää eteenpäin.

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n toimintaan kohdistuvaa ylintä päätösvaltaa käyttävät yhtiön omistajat ja yhtiön hallitus osakeyhtiölain mukaisesti.

Jätehuollon ylintä julkista valtaa osakaskuntien sijaan käyttää Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta, joka vahvistaa mm. jätehuollon taksat ja jätehuoltomääräykset.

Velvoite yhteisestä jätehuoltolautakunnasta eli yhteisestä jätehuoltoviranomaisesta tulee palvelutehtävien siirron myötä. Jätehuoltolautakunnan tehtävät ovat jakamattomat. Yksittäinen osakaskunta ei voi siten pidättää itsellään jotain jätehuoltoviranomaiselle kuuluvaa tehtävää kuten jätetaksoista päättämistä.

Itsenäisesti tai muulla erillisellä yhteistoimintasopimuksella hoidetut jätehuollon palvelutehtävät vapauttaisivat Salon kaupungin velvollisuudesta yhteisestä jätehuoltoviranomaisesta ja nämä päätökset siirtyisivät Salon itsensä valitsemalle jätehuoltoviranomaiselle.



Kuva 1. Kunnan jätehuollon organisaatiorakenne. Lähde: Kuntaliitto. Opas jätehuollon omistajaohjaukseen

1.2. In-house yhtiö, TSV ja horisontaalinen yhteistyö

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy on nk. in-house-yhtiö, jolloin osakaskuntien ei tarvitse kilpailuttaa omistamaltaan yhtiöltä hankkimiaan jätelakiin perustuvia palveluita, mikäli yhtiön markkinaehtoinen liiketoiminta ei ylitä 10 % liikevaihdosta.

Yleinen rajoite markkinaehtoiselle myynnille on 5 % ja 500 000 € mutta jätehuoltosektorilla toiminnan rajoitus on 10% vuoden 2029 loppuun saakka ja 5% vuodesta 2030 eteenpäin. Jätehuoltosektorin osalta on vain liikevaihtoon perustuva %-rajoite, euromääräisiä ulosmyyntirajoja ei ole. (perustuu jätelakiin).

Jätehuolto-yhtiö voi tämän aidosti markkinaehtoisen myyntinsä lisäksi tarjota jätehuoltopalveluita nk. TSV-palveluna (toissijainen vastuu jätehuollosta) tilanteessa, jossa markkinaehtoista palvelua ei alueellisesti ole saatavissa.

Yleisesti voidaan todeta, että Lounais-Suomen jätehuolto Oy:n toimialueella ei ole markkinapuutetta jätehuollon palveluista tai jätteiden käsittelystä, joten tätä jätelain poikkeuspykälää ei voida siten juurikaan soveltaa.

Eri hankintayksiköiden horisontaalisesta yhteistyöstä on säädetty hankintalaissa sekä EU-lainsäädännössä. Horisontaalisen yhteistyön rajoista on useita EU tason ennakkopäätöksiä ja oikeuskäytäntöä.

Yleisesti voidaan todeta, että eri hankintayksiköiden välinen horisontaalinen yhteistyö rajautuu jätehuollossa vain sellaisiin kunnan vastuulla oleviin lähinnä viranomaisluonteisiin ja lakisääteisiin jätehuollon tehtäviin, joihin markkinoilta ei ole saatavissa ratkaisua. Siten esimerkiksi poltettavan sekajätteen käsittelypalvelusta sopiminen horisontaalisena yhteistyönä ei olisi mahdollista.

Väärin perustein kirjattu horisontaalinen yhteistyö tai TSV-myynti voi johtaa pahimmillaan osakkuusyhtiön in-house statuksen purkaantumiseen markkinaehtoisen myynnin rajoituksen ylittyessä.

1.3. Salon Yrittäjät ry:n aloite

Salon Yrittäjät ry on tehnyt kunnallisaloitteen, jossa vaaditaan Salon kaupunkia palauttamaan siirretyt jätehuollon palvelutehtävät takaisin Salon kaupungille ja irtaantumaan Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n osakkuudesta.

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n nykyinen liiketoiminta ei enää vastaa kaupungin ja yhtiön välillä aikanaan tehtyä sopimusta, jolla ainoastaan kunnan vastuulla olevat silloiset jätehuollon palvelutehtävät siirrettiin yhtiön hoidettavaksi.

Salon Yrittäjät ry on selvittänyt jätehuollon nykytilannetta ja laatinut laskelmia, joiden perusteella arvioidaan, että Salon kaupungin asukkaat maksavat merkittävää lisähintaa Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n tuottamasta palvelusta verrattuna siihen, että palvelu tuotettaisiin paikallisesti.

Järjestely ei ole Salon kaupungin asukkaiden tai yrittäjien kannalta toiminnallisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukainen tai sellainen, josta aikanaan on sovittu. Yhtiö käyttää Salon kaupungin asukkailta kerättyjä varoja lähinnä vain oman liiketoimintansa laajentamiseen.

Selvitysten perusteella voidaan kiistatta todeta, että Salon kaupunki pystyy nykyisellä asukaspohjallaan hoitamaan jätehuollon sekä viranomais- että palvelutehtävät nykyistä tehokkaammin ja taloudellisemmin sekä luomaan että säilyttämään jätehuollon ja kiertotalouden työpaikkoja nimenomaan Saloon.

Esimerkiksi Kainuun alueella, jossa asukasmäärä on noin 73 000 asukasta, toimii oma jätehuollon palvelutehtävät hoitava kuntayhtymä Ekokymppi.

Tämän selvityksen tarkoituksena on kertoa tarkemmin Salon kaupungin päättäjille ja viranhaltijoille jätehuollon toiminnoista, vaihtoehtoisista ratkaisuista sekä jätehuollon tarvitsemista resursseista ja niiden rahoituksesta jätelain mukaisesti.

2. Kaupungin tehtävät jätehuollossa

2.1. Yleistä

Jätelaki velvoittaa ja toisaalta myös oikeuttaa kuntia järjestämään ainoastaan asumisessa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa syntyvän jätteen jätehuollon.

Kuntien vastuulle eivät kuulu valtion, seurakuntien tai yritystoiminnan jätteet eivätkä sellaiset jätteet, joiden jätehuollon järjestämismvastuu on säädetty niiden tuottajille. (nk. tuottajavastuu)

Kunnan tehtäviin kuuluu järjestää yhteistyössä tuottajayhteisöjen kanssa pakkausjätteiden keräys taajamissa vähintään viisi asuinhuoneistoa sisältäviltä kiinteistöiltä. Kerätyt pakkausjätteet on toimitettava tuottajayhteisöjen järjestämiin terminaaleihin, joten kunta ei järjestä niiden vastaanottoa tai käsittelyä, ainoastaan organisoi keräyksen.

Kunnan tehtäviin kuuluu järjestää erilliskerätyn biojätteen keräys taajamissa vähintään viisi asuinhuoneistoa sisältäviltä kiinteistöiltä. Taajamissa, joissa on vähintään 10 000 asukasta, keräysvelvoite koskee kaikkia asuinkiinteistöjä. Biojätekeräyksen vaihtoehtona on asukkaiden omatoiminen biojätteen kompostointi.

Kunnan tehtäviin kuuluu järjestää jätteiden alueelliset vastaanottopisteet ja loppukäsittelyn tai hyödyntämisen asumisessa syntyvälle poltettavalle sekajätteelle, biojätteelle sekä jäteasemille vastaanotetuille jätteille.

Asumisesta syntyvästä jätteestä merkittävä osa kuuluu tuottajavastuun piiriin mm. sähkö- ja elektroniikkajätteet, paristot ja akut sekä pakkausjätteet. Osasta tuottajavastuunalaisista jätteistä kunta saa korvausta tuottajayhteisöiltä.

Vastaanottopisteillä tarkoitetaan kunnan jäteasemaa tai – asemia sekä mahdollisia tuottajavastuuta täydentäviä hyötyjätepisteitä (lasi-, metalli-, kartonki- ja muovipakkaukset sekä keräyspaperi).

Täydentävien hyötyjätepisteiden merkitys vähenee oleellisesti, koska lainsäädäntö edellyttää vähintään viiden huoneiston kiinteistöille kiinteistökohtaista keräystä ja tarve täydentävälle keräykselle siksi vähenee.

Tuottajayhteisöillä on velvollisuus järjestää kustannuksellaan kiinteistökohtaisen keräysvelvoitteen ulkopuolelle jääville kiinteistöille alueellisia vastaanottopisteitä eli nk. RINKI-pisteitä, jotka eivät kuulu kunnan vastuulle.

Markkinoilla on tällä hetkellä pulaa poltettavasta sekajätteestä ja myös biojätteen vastaanottoon on useita markkinaehtoisia toimijoita. Tämä tarkoittaa, että kaikkien jätteiden vastaanottohinnat ovat yleisestä kustannustason noususta huolimatta laskeneet merkittävästi.

2.2. Jätehuollon valvontaviranomainen

Jätehuollon valvontatehtävät (=jätehuollon valvontaviranomainen) säilyvät edelleen kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisella eikä yhteistoimintasopimuksen päättymisellä ole siihen vaikutusta.

2.3. Jätehuoltoviranomainen

Jätehuollon järjestämisestä vastaa erityinen kunnan jätehuoltoviranomainen.

Tyypillisesti kunnan jätehuoltoviranomainen on tekninen lautakunta tai useiden kuntien yhteisesti nimittämä taho kuten erillinen jätelautakunta tai esim. liikelaitoksen johtokunta. Viranomainen tulee kuitenkin aina olla selkeästi päätetty valtuustotasolla.

Kaupunkien ja kuntien, jotka ovat osakkaina suurissa jäteyhtiöissä ja jätehuoltoviranomaisen tehtävät on luovutettu ylikunnalliselle jätelautakunnalle, on ollut käytännössä mahdotonta itsenäisesti vaikuttaa mitenkään jätehuoltoonsa tai kehittää sitä omien tarpeidensa mukaisesti

Lautakuntasopimuksen mahdollisesti päättyä Salon kaupungin tulee nimetä oma jätehuoltoviranomaisensa. Tämä on hyvä asia koska se myös palauttaa jätehuollon päätäntävällän lähemmäs kaupungin asukkaita.

Jätehuoltoviranomainen voi kuntalain mukaisesti siirtää omaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle käytännön toimien sujuvoittamiseksi. (Esim. jäteastian tyhjennysvälien harventaminen tms.)

Jätehuoltoviranomaisen tehtävät:

- jätehuoltomääräysten antaminen
- päättää kiinteistöittaisen keräyksen alueen rajaamisesta
- poikkeukset jätehuoltomääräyksistä mm. tyhjennysväleistä
- päätös kuljetusjärjestelmästä
- jätetaksan määrittely
- valvontarekisterin ylläpito

Jätehuoltoviranomaisen tehtävien hoitaminen ei vaadi merkittäviä resursseja alkutoimien ja päätöstentöön jälkeen. Lähinnä viranomaista työllistävät jätehuollon

valvontarekisterin ylläpito, vuosittainen jätetaksan valmistelu ja jätehuoltomääräysten poikkeushakemusten käsittely.

Valvontarekisterin tekninen ylläpito on mahdollista hankkia myös ostopalveluna tai toteuttaa yhteistyösopimukselle yhdessä muiden kuntien kanssa.

Viranomaistyön taloudelliset kustannukset kerätään täysimääräisesti jätemaksuilla rasittamatta kaupungin varoja muilta kulumomenteilta.

2.3.1. Jätehuoltomääräykset

Jätehuoltomääräykset täydentävät muuta jätehuollon lainsäädäntöä ja ohjeistuksia. Kaupunki siis voi ja sen myös kannattaa itsenäisesti määrittellä ja ohjata omaa jätehuoltoaan omilla jätehuoltomääräyksillään.

Alkuvaiheessa voidaan toimia nykyisillä hyväksytyillä jätehuoltomääräyksillä ja itse muokata niitä vähitellen soveltuvaksi juuri Salon kaupungin käyttöön.

2.3.2. Päätös jättää tarvittaessa tietty alue kunnasta kiinteistöittaisen keräyksen ulkopuolelle

Alkuvaiheessa voidaan toimia nykyisillä aluerajauksilla ja päätöksillä ja muokataan niitä itsenäisesti vähitellen soveltuvaksi juuri Salon kaupungin käyttöön.

2.3.3. Poikkeukset jätehuoltomääräyksistä

Salon kaupungin jätehuoltoviranomainen tekee tarvittaessa päätöksen mm. tyhjennysvälien muutoksista tai kiinteistön vapauttamisesta järjestetystä jätehuollosta.

Omissa käsissä oleva päätöksenteko mahdollistaa paikalliset ja oikeudenmukaiset ratkaisut.

Päätöksentekoon kannattaa laatia yleiset linjaukset, joita noudattaen yksittäinen viranhaltija voi tehdä nopeasti ja sujuvasti sellaiset päätökset, jotka eivät tarvitse laajempaa selvitystä tai perusteita.

2.3.4. Kuljetusjärjestelmäpäätös

Kuljetusjärjestelmää voidaan tarkastella tarvittaessa ja lopullinen päätösvalta myös siitä siirtyy Salon kaupungille.

Poltettavan sekajätteen sekä lietteiden kuljetukset voidaan järjestää joko kaupungin järjestämänä tai kiinteistön haltijan järjestämänä jätelain edellytysten täytyessä.

Pakkaus- ja biojätteiden keräyksen vähintään viiden huoneiston kiinteistöiltä järjestää lain mukaan kaupunki mutta hankintayksikkönä on tällöin Salon kaupunki, jolla on mahdollisuus itsenäisesti hankintalain puitteissa määrittellä, kuinka hankinta toteutetaan kaupungin edun ja tahdon mukaisesti.

2.3.5. Jätetaksan määrittely

Jätemaksuilla tulee kattaa kaikki jätehuollon kustannukset. Kaupungin ei tarvitse tai kaupunki ei edes saa käyttää muita varojaan jätehuoltoon.

Kaupungin itsensä järjestämä jätehuolto ei ole siis taloudellinen rasite. Päinvastoin. Jätmaksuilla kerättävistä tuotoista osa voidaan osoittaa kaupungin nykyisen henkilökunnan kuluihin niiltä osin kuin he käyttävät työaikaansa jätehuoltoon tai palkata lisää resursseja.

Jätehuollosta on siis saatavissa kaupungin kiristyvään talouteen jopa lisätuottoa ei - kuluja.

Jätetaksa laaditaan vahvistettavaksi arvioitujen tuottojen sekä kustannuksien perusteella.

Itse hoidettuna jätehuollossa ei tyypillisesti ole odotettavissa merkittäviä muutoksia tai taloudellisia riskejä budjettikauden aikana.

2.3.6. Valvontarekisteri, perusmaksujen ja käyttökorvausten laskutus

Jätelain mukaan kaikkien kiinteistöjen tulee olla liittyneinä järjestettyyn jätehuoltoon. Tätä velvoitetta valvotaan jätehuollon valvontarekisterillä.

Salon kaupungin alueesta on jo laadittu ja ylläpidetään rekisteriaineistoa Lounais-Suomen jätehuoltolautakunnan toimesta. Teknisestä ylläpidosta vastansee Lounais-Suomen Jätehuolto Oy, joka myös laskuttaa kiinteistöjen käyttökorvaukset ja jätehuollon perusmaksut.

Juridisesti on huomattava, että nykyisessä järjestelyssä on kysymys kahdesta eri rekisteristä, valvonta- ja laskutusrekisteristä.

Salon kaupungin ottaessa jätehuollon haltuunsa sille siirtyy sekä viranomaistehtävät (jätehuoltolautakunnan tehtävät) että jätehuollon palvelutehtävät (Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:lle siirretyt palvelutehtävät), jolloin rekistereitä voidaan yhdistää.

Aineistot ovat siirrettävissä sellaisenaan kaupungin käyttöön hankkimalla Salon kaupungille oma ohjelmiston käyttöoikeuslisenssi. Rekistereissä on tiedot kiinteistöistä ja niiden kuljetussopimuksista.

Tiedot päivitetään säännöllisesti kiinteistörekisteristä sekä neljännesvuosittain kuljetusurakoitsijoilta (jätelain vaatimus). Muutoksia on vuoden aikana verrattain vähän eikä valmiina olevan järjestelmän ylläpito vaadi merkittäviä resursseja.

Ohjelmistoissa on valmiina rajapinnat erityyppisiin laskutus- ja reskontraohjelmiin, joiden kautta hoidetaan jätehuollon käyttökorvausten ja perusmaksujen laskutus sekä tietojen ylläpito joko kaupungin omana työnä tai ostopalveluna.

Myös rekisterin ylläpidosta aiheutuvat kustannukset katetaan täysimääräisesti jätehuollon maksuilla rasittamatta lainkaan kaupungin muuta taloutta.

2.4. Operatiiviset tehtävät eli jätehuollon palvelutehtävät

Jätehuollon hallinnollisten tehtävien lisäksi Salon kaupungille palautuu vastuu jätehuollon palvelutehtävien eli operatiivisten tehtävien suorittamisesta.

Operatiiviset tehtävät:

- kunnan vastuulla olevan jätteen hyödyntämisen ja loppukäsittelyn järjestäminen

- pakkausjätteiden keräyksen järjestäminen taajama-alueilla yhteistyössä tuottajayhteisöjen kanssa
- biojätteiden keräyksen järjestäminen taajama-alueilla
- jätteiden aluekeräyspisteverkoston ylläpito ja kehittäminen
- jätteiden vastaanottoaikojen järjestäminen, tavanomaiset ja vaaralliset jätteet
- jätehuollon rahaliikenne, laskutus, laskujen maksu
- jäteneuvonta, valistus ja tiedotus
- näihin välittömästi liittyvät muut tehtävät

Korostettakoon edelleen, että myös kaikkien operatiivisten tehtävien kustannukset tulee kerätä jätemaksuilla eikä niihin voida käyttää muuta rahoitusta kunnan varoista.

2.4.1. Jätteiden hyödyntämisen ja loppukäsittelyn järjestäminen

Kaupungin tehtäviin kuuluu järjestää asumisessa syntyvän poltettavan sekajätteen, biojätteen sekä muiden kaupungin vastuulle kuuluvien jätteiden toimitukset jatkokäsittelyyn.

Markkinoilla on tällä hetkellä pulaa poltettavasta sekajätteestä ja biojätteen sekä kaikkien muidenkin jätejakeiden vastaanottoon on valittavana ja kilpailutettavana useita markkinaehtoisia toimijoita ja jätteiden vastaanottohinnat ovat yleisestä kustannustason noususta huolimatta laskeneet merkittävästi

Salon Kaukolämpö Oy on osakkaana Lounavoima Oy:ssä. Toisena omistajana on Lounais-Suomen Jätehuolto Oy. Yhtiö toimii Mankala-periaatteella eli tuottaa palvelut osakkailleen omakustannushintaan.

Salon kaupungin intressinä on osaltaan taata välillisesti omistamalleen yhtiölle riittävästi poltettavaa materiaalia. Jätteiden materiaali kierrätys lisääntyy vääjäämättömästi, joka osaltaan heikentää poltettavan sekajätteen energiatehokkuutta sekä vähentää sen kokonaismäärää.

Poltettavaa jätettä joudutaan todennäköisesti hankkimaan nykyistä hankinta-alueelta laajemmalla alueella ja hyödyntämään myös uusia materiaaleja.

Tällöin mukaan tarvitaan myös sellaisia paikallisia toimijoita ja yrityksiä, joiden hallussa olevat markkinaehtoiset jätevirrat voidaan koordinoida Lounavoiman käyttöön.

Nykyinen suljettu hinnoittelu karkottaa markkinaehtoisesta poltettavan jätteen alueelta eikä Lounais-Suomen Jätehuolto Oy pysty in-house-yhtiönä toimimaan markkinaehtoisessa liiketoiminnassa jätteen yksinomaisten hankkijana.

Toisaalta Salon kaupunki on vastuussa asukkailleen myös kohtuullisista jätehuollon kuluttajahinnoista, joten poltettavan jätteen vastaanottohinnoittelun tulee olla läpinäkyvää ja kilpailukykyistä.

Kerätyillä maksuilla ei voida kattaa sellaisia Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n kuluja tai palveluita, jotka eivät perustu jätelain aiheuttamisperiaatteeseen.

Biojätteen ja muiden jätteiden vastaanotto kilpailutetaan julkisena hankintana Salon kaupungin toimiessa hankintayksikkönä.

Pakkausjätteiden vastaanottoterminaalit järjestävät tuottajayhteisöt eikä tästä aiheudu kaupungille toimenpiteitä.

Osasta tuottajavastuunalaisista jätteistä ja niiden vastaanotosta Salon kaupunki saa korvausta tuottajayhteisöiltä.

2.4.2. Pakkaus- ja biojättekuljetusten hankinta

Jätelain mukaisesti kunnan tulee järjestää pakkaus- ja biojätteiden erilliskeräys taajama-alueella sijaitsevilta kiinteistöiltä, joissa on vähintään viisi asuinhuoneistoa. Biojätteen erilliskeräys koskee kaikki kiinteistöjä, jotka sijaitsevat yli 10 000 asukkaan taajama-alueella. Biojätekeräyksen vaihtoehtona on asukkaiden omatoiminen biojätteen kompostointi.

Ennen kuljetusten hankintaa hankintayksikön tulee tehdä alueella markkinakartoitus, jonka tulosten perusteella kuljetukset hankitaan.

Käytännössä suurempien jäteyhtiöiden markkinakartoitus on ollut puutteellista ja kuljetusten kilpailutuksessa on määräävänä tekijänä ollut ainoastaan hinta. Urakka-alueet ovat olleet hyvinkin laajoja ja paikalliset toimijat ovat hyvin harvoin voittaneet kilpailutusta valtakunnallisten toimijoiden sijaan tai edes pystyneet tarjoamaan hankintaa.

Kilpailutuksista on useita valituksia Markkinaoikeudessa, joka on jo palauttanut mm. Oulun seudun jäteyhtiön Kiertokaaren kilpailutuksen uudelleen valmisteltavaksi.

Vaikka kuljetukset on saatu kilpailutuksissa hankittua hankintayksikölle edulliseen yksikköhintaan, käytännössä kuluttajahinnat ovat nousseet merkittävästi tarpeettomien hallintokustannusten johdosta.

Päätösvallan siirtyessä Salon kaupungille kaupunki voi tehdä hankinnat omista lähtökohdistaan hankintalain puitteissa painottaen kaupungille tärkeitä arvoja kuten edistää yrittäjyyttä ja mahdollistaa uusienkin toimijoiden pääsy markkinoille.

Huomioitavaa on myös, että pakkausjätteiden tuottajayhteisöt maksavat hankintayksikölle korvausta velvoitekeräyksen järjestämisestä ja myös tämä tulo olisi saatavissa Salon kaupungin käyttöön.

2.4.3. Aluekeräyspisteet ja hyötyjätepisteet

Nykyiset aluekeräyspisteet sekä hyötyjätepisteet ja niiden palvelutaso säilytetään lähtötilanteessa sellaisenaan. Päätös pisteiden lisäämisestä tai vähentämisestä siirtyy Salon kaupungille.

Hyötyjätepisteillä tarkoitetaan mahdollisia tuottajavastuuta täydentäviä hyötyjätepisteitä (lasi-, metalli-, kartonki- ja muovipakkaukset sekä keräyspaperi).

Täydentävien hyötyjätepisteiden merkitys vähenee oleellisesti, koska lainsäädäntö edellyttää vähintään viiden huoneiston kiinteistöille kiinteistökohtaista keräystä.

Täydentävien pisteiden määrää, sijaintia ja palvelutasoa arvioidaan paikallisesti yhteistyössä asukkaiden, kuljetusliikkeiden ja tuottajayhteisöjen kanssa.

Yksittäisen hyötyjätteen keräysinfran hankintakustannus riippuu hyvin pitkälti siitä, käytetäänkö pinta- tai syväkeräysastioita. Pintakeräyksessä astiamäärää ja pisteen sijoitusta voidaan muuttaa joustavasti ja pisteen kulut ovat joitakin satoja euroja.

Syväkeräyksessä kustannus on palvelutasosta riippuen 2000-4000 euroa.

Paperinkeräyksessä tuottajayhteisöt tyypillisesti kustantavat myös keräysvälineet.

Keräysvälineiden hankinta, vuokra ja niiden ylläpito sisällytetään usein myös kuljetusurakkaan, jolloin ne eivät ole kaupungin vastuulla tai jätehuollon taseessa.

2.4.4. Jäteasemat eli alueelliset jätteiden vastaanottopisteet

Jätteiden pienerät, joita ei kerätä kiinteistöittäin tai aluekeräyspisteistä, sekä vaaralliset jätteet otetaan vastaan jäteasemilla eli kunnan järjestämissä jätteen alueellisissa vastaanottopisteissä.

Pisteitä voi olla kaupungin alueella useita ja osoitettu vain tietyille jätelajeille kuten puutarhajätteille, asfaltille tai betonille.

Kaupunki voi järjestää vastaanoton sopimalla esim. asfaltti- tai betonijätteen sekä lääkejätteiden vastaanotosta yksityisen toimijan kanssa kaupungin lukuun.

Valtioneuvoston asetus jätteistä 978/2021 edellyttää seuraavaa (20§ ja 26§):

Kunnan on järjestettävä väestötiheys ja muut paikalliset olot sekä syntyvän jätteen määrä ja laatu huomioon ottaen riittävä määrä alueellisia vastaanottoaikoja vähintään seuraaville asumisessa syntyville jätteille:

1. *paperi-, kartonki-, lasi-, metalli-, muovi- ja puujäte (ei kuitenkaan tuottajan vastuulle kuuluvan pakkausjätteen tai keräyspaperin vastaanottoa)*
2. *puutarhajäte*
3. *tekstiilijäte*
4. *suurikokoiset käytöstä poistetut esineet*
5. *vaarallinen jäte eriteltynä jätelajeittain*
6. *maa- ja metsätaloudessa syntyvä vaarallinen jäte jätelajeittain*
7. *kotitalouksien pienimuotoisessa itse tehtävissä remonteissa syntyvät lajitellut jätteet*
 - *betoni, tiili, laatat, keramiikka*
 - *asfaltti*
 - *bitumi ja kattuhuopa*
 - *kipsi*
 - *mineraalivillaeriste*
 - *maa- ja kiviaines*

Asemille tulevista jätteistä peritään vastaanottohinnaston mukainen maksu, jolla katetaan osa asemien käyttökuluista ja lähtevän jätteen käsittelymaksut täysimääräisenä.

Laki ei edellytä jätteiden maksutonta vastaanottoa vaan päätöksen hinnoittelusta tekee jätehuoltoviranomainen.

Kohtuulliset erät kotitalouksien ja ehkä myös maatalouden vaarallisia jätteitä otetaan tyypillisesti jäteasemilla vastaan maksutta ja niiden kulut rahoitetaan jätehuollon perusmaksuilla kuten myös jäteaseman yleiskustannuksia.

Perusmaksulla ei voida rahoittaa kiinteistökohtaista jätehuoltoa tai sellaisia toimintoja, jotka voidaan kohdistaa jätteen haltijaan.

Salon kaupunki voi itsenäisesti päättää jäteasemien määrästä, palvelutasosta ja aukioloajoista jäteasetuksen (Vna 978/2021) 20 §:n puitteissa.

Käytännössä jäteasemapalvelut kannattanee hankkia ainakin alkuvaiheessa kilpailutettuna ostopalveluna alan yrittäjiltä, jolloin yrittäjät tekevät tarvittavat investoinnit sekä ylläpitävät infraa ja varsinaista palvelua. Vaihtoehtoisesti lasketaan kustannus kaupungin omalle työlle.

Kaupunki voi osaltaan kilpailuttaa yksittäisten jätejakeiden vastaanottohintoja ja siten osaltaan vaikuttaa merkittävästi jäteasemien kuluttajahintoihin.

Vastaavaa palvelua yrityksiä jätteille on jo nyt saatavilla Salon alueella ja myös uusien toimijoiden kiinnostus ja halukkuus toimintaan on erittäin todennäköistä.

2.4.5. Biojätteen siirtokuormaus

Biojätteen osalta alueelle tarvitaan mahdollisesti siirtokuormausasema, jossa kerätyt biojäte-erät yhdistetään ja kuljetetaan käsittelyyn suuremmissa toimituserissä.

Salon kaupungin vastuulla olevan biojätteen määrä on merkittävä. Tässä kilpailutilanteessa on erittäin todennäköistä, että biojätteen vastaanottaja olisi kiinnostunut tarjoamaan myös valmista siirtokuormausratkaisua osana kilpailutettavaa palvelukokonaisuutta.

Siirtokuormausasemapalvelut ja infra hankitaan kilpailutettuna palveluna ja vaihtoehtoisesti lasketaan kustannus kaupungin omalle investoinnille sekä työlle. Teknisesti ja rakenteellisesti siirtokuormausasema on hyvin yksinkertainen ja edullinen kokonaisuus eikä se edellytä henkilöstön jatkuvaa läsnäoloa kohteessa.

2.4.6. Jäteneuvonta, valistus ja tiedotus

Jäteneuvontaa hoidetaan usean eri tahon koordinoituna yhteistyönä. Jäteneuvonnasta laaditaan yksilöity suunnitelma ja budjetoidaan siihen tarvittavat varat.

- Salon alueella toimivat urakoitsijat pidetään tietoisina jätehuoltomääräyksistä sekä kehittämissuunnitelmista esim. puolen vuoden järjestettävissä urakoitsijatilaisuuksissa. Urakoitsijat jakavat tätä tietoa asiakkailleen asiakaspalvelutilanteissa, nettisivuillaan tai laskutuksensa yhteydessä.
- Salon kaupungin nettisivuille laaditaan jätehuollon tietopaketti. Kaupungin työntekijöitä koulutetaan opastamaan jätehuollon perusasioissa tai välittämään kyselyt eteenpäin, mikäli vastausta ei heti löydy.

- Jätehuollon perusmaksun laskutuksen yhteydessä lähetetään tarvittaessa tiedotteita (lehti, kalenteri tms. muodossa?) kaikille asiakkaille
- Hankitaan palveluita esim. 4H yhdistyksiltä, jotka ovat kiinnostuneita jäteneuvonnasta kyläilloissa, kouluissa tms.
- Palkataan kausityöntekijöitä alan opiskelijoista tms. neuvontaan ja esim. kompostitarkastuksiin.
- Lehdistötiedotteet ja tiivis yhteistyö paikallislehden kanssa
- Avataan jätehuollon neuvontapuhelin, sähköpostiosoite sekä linkitetyt palaute- ja hakemuslomakkeet yhdistettynä jätehuollon tietojärjestelmään

3. Jätehuollon talous

3.1. Velvollisuus kerätä jätemaksua

Jätehuolto on yksi harvoja kunnan vastuulla olevia tehtäviä, jonka täysimääräinen rahoitus myös lailla osoitettu, velvoitettu ja turvattu.

Jätelain keskeisiä periaatteita on aiheuttamisperiaate, jonka mukaisesti jätteen haltija tai tuottaja vastaavat jätehuollon kustannuksista mukaan lukien tarvittava infrastruktuuri (Jätelaki 20§).

Kunnan on perittävä järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. (Jätelaki 78§)

Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa jätehuollon palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijaisjärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon eli jätteiden kierrätykseen materiaalina ja toissijaisesti energiana.

Jätemaksuilla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

3.2. Jätehuollon perusmaksu

Jätemaksun se osa, jota ei kohtuudella ja oikeudenmukaisesti kohdistaa jätteen tuottajaan tai haltijaan voidaan kerätä jätehuollon perusmaksulla.

Perusmaksuilla voidaan siis kattaa jätehuollon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia

- jäteneuvonta, asiakaspalvelu
- jätehuollon hallinnolliset palvelut kuten jätehuollon rekisterien ylläpito
- jätehuoltoviranomaisen toiminta
- jätteen alueellisten vastaanottoaikkojen eli jätteasemien ja hyötyjättepisteiden perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvia kuluja
- vakiintunut käytäntö on lisäksi kattaa perusmaksulla mm. kotitalouksien vaarallisten jätteiden käsittelymaksuja

Perusmaksulla ei voida rahoittaa kiinteistökohtaista keräystä tai mm. kiinteistökohtaisia keräysvälineitä.

3.3. Jätetaksan määrittely

3.3.1. Jätehuollon palvelutaso

Kunnat määrittelevät ja päättävät, millaisia jätehuollon palveluita kuntalaisille ja kiinteistöille tarjotaan, miten palvelut ovat saavutettavissa ja paljonko ne voivat enintään maksaa. Tämän määrittelyn tulosta kutsutaan jätehuollon palvelutason kuvaukseksi.

(lähde: Kuntaliitto, *Opas kunnallisen jätetaksan laadintaan*)

Päätösvallan siirtyessä Salon kaupungille jätehuollon palvelutason ja myös jätetaksan määrittely tehdään jatkossa paikallisesti ja aidosti paikallisista lähtökohdista.

3.3.2. Perusmaksutulo

Perusmaksutulo muodostaa välittömästi Salon kaupungille ennakoitavissa olevan varman tulon, jolla palveluiden ylläpito taataan kaikissa tilanteissa. Arvioitu perusmaksun kertymä nykyisellä jätetaksalla on vähintään 700 000 € (alv 0%).

PERUSMAKSUT

Lähtöarvot	arvo	yksikkö	lähde	vuosi
Salossa omakotitaloja	15561	kpl	Tilastokeskus	2022
Salossa rivitaloja	948	kpl	Tilastokeskus	2022
Salossa kerrostaloja	486	kpl	Tilastokeskus	2022
Salossa vapaa-ajan asuntoja	6431	kpl	Tilastokeskus	2022
Oletukset, keskimäärin				
rivitalossa	5 as/talo		oletus alakanttiin	
kerrostalossa	20 as/talo		oletus alakanttiin	
LSJH jätetaksa				
omakotitalo	21,73 €/asunto		Jätetaksa 1.1.2024	2024
rivitalo ja kerrostalo	19,68 €/asunto		Jätetaksa 1.1.2024	2024
vapaa-ajan asunto	13,67 €/asunto		Jätetaksa 1.1.2024	2024
Kertymä				
omakotitalot	338 140,53	€/a	lasketaan	
rivitalot	93 283,20	€/a	lasketaan	
kerrostalot	191 289,60	€/a	lasketaan	
vapaa-ajan asunnot	87 911,77	€/a	lasketaan	
YHTEENSÄ	710 625,10	€/a		

Kuva 2. Perusmaksun laskentaperusteet

Perusmaksuilla rahoitettavat kustannukset ovat arviolta 350 000 € (alv 0%), joten jätehuollon ylijäämää on saatavissa noin 350 000 €/vuosi (alv 0%).

Alkuvaiheessa hallinnon käynnistäminen ja rekisterien täydentäminen tarvitsee lisärahoitusta mutta nykytasolla kerätyillä perusmaksuilla kulut tulevat katetuiksi ja jatkossa tuottavat vuosittain ylijäämää, joka voidaan käyttää Salon kaupungin itsensä päättämänä joko kuluttajahintojen alennuksiin tai korkeatasoisempaan jätehuoltoon.

3.3.3. Jätteenkäsittelymaksutulo

Perusmaksun lisäksi kiinteistöltä laskutetaan jäteastian tyhjennysmaksua €/astia. Tyhjennysmaksuun sisältyy sekä varsinainen jäteastian tyhjennysmaksu että astiakohtainen jätteenkäsittelymaksu.

1. Kuluttajan maksaman jätteenkäsittelymaksun osuus määräytyy laskennallisesti astian tilavuuden, arvioidun jätteen tilavuuspainon sekä LSJH:n jätetaksan €/t hinnan tulona.
2. Kuljetusliikkeen tyhjentäessä jätekuorman jatkokäsittelyyn, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy laskuttaa kuljetusliikkeeltä tuodusta jätteestä jätetaksansa €/t mukaisen maksun.
3. Varsinainen jatkokäsittelijä (Lounavoima tai biokaasulaitos) laskuttaa puolestaan Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:ltä heidän välisen sopimushinnan €/t.

Kuluttajalta kuljetusliikkeen kautta perityn jätteenkäsittelymaksun ja LSJH:n varsinaiselle jatkokäsittelijälle maksaman sopimushinnan erotus on jätteenkäsittelymaksutuloa eli puhdasta katetta, joka jää Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:lle.

Tällä hetkellä LSJH laskuttaa kuluttajalta laskennallisella jätetaksallaan poltettavan jätteen jätteenkäsittelystä 171 €/t (alv 0%) ja biojätteen 41 €/t (alv 0%).

Tiedossamme ei ole LSJH:n ja jatkokäsittelijöiden välistä sopimushintaa ja sitä tuskin on saatavissa yhtiöiden vedotessa liikesalaisuuteen.

Markkinaehtoinen hinta poltettavalle sekajätteelle on vuoden 2024 hintatasolla enintään 90,00 €/t (alv 0%) ja biojätteellä noin 40 €/t (alv 0%) toimitettuna käsittelylaitokselle.

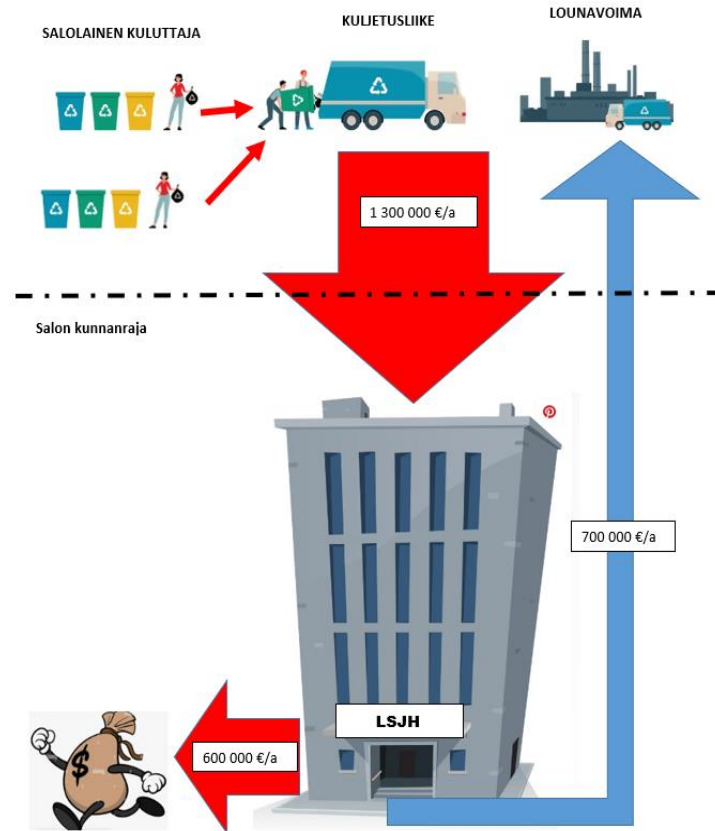
Nämä hintatiedot perustuvat tiedossamme oleviin kuntien, jäteyhtiöiden ja alan yritysten maksamiin todellisiin vastaanotto- eli käsittelyhintoihin.

Poltettavan kotitalousjätteen arvioitu määrä Salon alueella on vähintään 7 700 t/a, jolloin kerätty maksu on noin 1 300 000 €.

Markkinaehtoisella hinnalla Salon alueen kotitalouksien poltettavan sekajättemäärän käsittely maksaisi noin 700 000 € ja LSJH:lle jäisi pelkästä sopimuksen hallinnasta katetta vähintään 600 000 €/a (alv 0%).

Biojätteen käsittelyhintaa vastaa markkinahintaa eikä siinä ole merkittävää jätteenkäsittelymaksutuloa eli ylimääräistä katetta, joka jäisi LSJH:lle

Todellisuudessa alueen yhdyskuntajätteen määrä on merkittävästi pelkkää kotitalousjätettä suurempi ja siten myös tulonsiirrot sekä LSJH:n keräämä kate sopimusten hallinnasta.



Kuva 3. Poltettavan jätteen materiaalivirta ja jätetaksan kierto LSJH:n kautta

Vastaava jätteenkäsittelymaksun tulonsiirto tapahtuu myös asumisessa syntyvän sako- ja pullokaivolietteen käsittelymaksuissa (vuodessa n. 19 000 m³), joissa lietteet käsitellään paikallisesti mutta kerättyyn jätteenkäsittelymaksuun lisätään jäteyhtiön hallintokate.

Markkinahinnoilla laskien lietteen pelkän sopimuksien hallinnan katteen määräksi arvioidaan n. 150 000 € (alv 0%)

3.3.4. Muut jätehuollon tulot

Jäteasemien talouslaskelmissa huomioitavaa:

- jäteasemille vastaanotetusta metalliromusta ja akuista saa merkittävää myyntituloa
- tuottajayhteisöt maksavat korvausta sähkö- ja elektroniikkaromun sekä loisteputkien ja paristojen vastaanotosta
- jäteöljy noudetaan suuremmissa erissä jäteasemilta veloitusetta
- puu- ja risujätteet noudetaan nykyisessä markkinatilanteessa veloitusetta (tai niistä saa korvausta)
- betoni- ja tiilijätteelle on alueella tarjolla edullista markkinaehtoista vastaanottoa ja käsittelyä

- kyllästetyn puun vastaanottohinta tulee laskemaan merkittävästi sen laajemman energiahyödyntämisen vuoksi (vrt. Lounavoiman ympäristöluvan muutos)

Tuottajayhteisöt maksavat kunnille korvausta kiinteistökohtaisen pakkausjätekeräyksen järjestämisestä. Kts. edellinen kohta 2.4.2.

3.3.5. Jätehuollon kulut

Kunnan vastuulla olevan jätehuollon kulut koostuvat nykyisin lähinnä hallintokustannuksista ja palvelusopimuksien hallinnasta.

Aiemmin tärkeänä pidetyn loppusijoitusalueen eli kaatopaikan osakkuuden omistaminen ei ole merkityksellistä, koska myös loppusijoituskapasiteettia on tarjolla markkinaehtoisesti eikä kunnan vastuulla olevaa jätettä enää juurikaan päädy suoraan kaatopaikoille.

Jätehuollon kaikki palvelutehtävät ja myös jätteiden jatkokäsittely sekä loppusijoitus on mahdollista hankkia palvelusopimuksilla, jotka kilpailutetaan hankintalain mukaan.

Kunta voi ja sen luonnollisesti kannattaa laskea kustannukset myös oman palvelutuotannon järjestämisestä ja siihen tarvittavasta infrastruktuuriin, jotta saatavilla on riittävästi vertailutietoa päätöksenteon tueksi.

Jätehuollon perusmaksulla rahoitettavat toiminnot on lueteltu edellä kohdassa 3.2. ja nykytasolla kerätty perusmaksu riittää näihin tehtäviin varmasti.

Jätteenkäsittelymaksuja voidaan kerätä alkuvaiheessa nykytasolla sekä kiinteistökeräyksestä että jäteasemilta, jotta Salon kaupunki saavuttaa mahdollisimman nopeasti jätehuollon omavaraisuuden ja hyvän maksuvalmiuden.

Jatkossa jätetäksä laaditaan huomioiden tavoiteltava jätehuollon palvelutaso ja todelliset kustannukset.

